menki hinns sjálfsvendislega fullkomlegleika. Skyldu-skiftið gjetur ekki átt sjer stað hjá Kristi. Menn skyldu helzt hugsa sjer það væri milli skyldu hanns sem tvíannhugda hlýðunds, og sambands við hina ævaldlegu stjórn. Enn þessi hnútur er hjá honum í einu vetfángi leistur, því mun leið Lausnarinn fellir hinar þannig saman, svo fullkominn hann alt það gamla helga og góða og uppfyllir þannig gamalt og nýtt, og er einn alt í öllu: eilífur uppbyggjari og viðhaldari og stjórnari! Í hvurju einstöku, stóru og smáu, heildinni og parthunum og hvatinum, er hann fullnægjari og þess gjörari, og als nýttleitjis! — Ekki heldur gjetur átt sjer stað Probabilismus hjá Kristi hinum sanna, því hann veit lögmálið, eins og Faðirinn sjálfur. Allar gjörðir hanns eru sprottnar af óbrigðulli, guðlegri vissu, hann talar og skapar alt í samverkan við Föðurinn.

Sjálfsákvörðun viljans, í sambandi við lögmálið.

24. grein.

Skyldubundinnanum, sem hjer inna samband viljans við lögmálið; Síðan kjemur eðlilega sú spurning upp, hvurnig viljinn útávið sýni sig, í sambandi við lögmálið, hvurnig viljinn áhrærir sig í sambandi við hina innri skuldbindingu skyldunnar? Þegar viljinn hefur gjört ályktun, og fer að birtast í heiminum, þá kjemur hann í ljós í athöfnum manna og ásetningsverkunum. Hvurnt ergi þetta aðgreinir sig frá viðburðunum, sem er alt það, sem skjeður, án þess að viljinn sje þeirra valdur", t. d. dagsáttir, dauði o. fl. þessháttar. Þegar talað er um verk eða athafnir, þá á hvorsvið ætíð þátt í þeim, enn þó eru ekki ætíð allar athafnir ásetningsverk. Ásetningsverk er aftjeint þetta, að það eru athafnir, sem vissi og ásetningur lýsir sjer í. Þannig t. a. m. óviljaverk, eru athafnir, enn ekki ásetningsstarfar. Í ásetningnum helzt ætíð, að maðurinn sjálfur leggur sig sjálfann inn í starfann, eða setur sig honum. Ásetningurinn innibyndur í sjer einingu viljans, einstakt eða á sjálfsvitandi hátt í verkinu. Augnamiðið eða tilgángurinn, bendir til þess almenna; það tekur fram hina sjálfsvendislegu áhrifu, sem maðurinn lætur verkið byggjast á, svo að það segir til, í hvaða sambandi verkið (= skap-inn) standi við aðal hugmyndina, annaðhvort góða og það vonda. Það á þessvegna mikinn þátt í því, að meta það sjálfsvendisl. gildi starfanns (= verksins). Samkvæmt tilgánginum er meðalið, sá sem tilgáng hefur, neyðist að velja sjer einhvern veg, eða meigi, til að ná tilgánginum. Sú setning, að augnamiðið helgi meðalið, er ekki algjörlega röng. Hann-ig verður setningin þvert, þegar það er tekið meðal, sem í sjálfu sjer er ekki samnaleg meðal sem ekki er eðlil. samkvæm augnamiðinu, eða tilgánginum. Einúngis gjetur það verið meðal, sem tilgángurinn gjetur brugðið með sjer, sem liggur í djúpi tilgángsins sjálfs. Jesúítar gjöra setninguna ósanna, af því þeir taka meðal, sem liggja fyrir utan tilgánginn. Þannig t. a. m. til þess að útbreiða kristindóminn, er kúgunarvald leyfilegt; Enn hjer er skrattinn andstæðari, að með-alið er ósamboðið. Góður tilgángur gjetur því aldrei helgað rangt, eða skyldugágnshelt meðal. Maðurinn má aldrei gjöra það vonda, til að það góða komi fram í sínu verki (Ro. 3. 8.) — — —;

25. grein.

Óaðgreinanleg frá ásetningsverkunum, og hvatameðinu, er hin sjálfsvendislega ábyrgð og tilreikning; samvizkan tekur sjer hvurt verk-ur það og dæmir, og telur manninum það til gildis, eða ágættis. Tilreikningin er það dómsatkvæði, að maðurinn er talinn hvatals höf-undur verka sinna, honum er eignað sjálfsvendisl. gildi þeirra eða sekt, að hann ávinnur annaðhvort, verðskuldan eða hegning. Til-reikning gjetur einúngis verið þar, sem er hæfingar frelsi og sjálfræði. Þar sem þvingun gjetur hugsast, þar sem ásetningur er undir þessu öllu kominn, er og komin hin sjálfsvendislega ábyrgð eða tilreikning. Heiðnir þekktu nú ekki hina sjálfsvendislegu tilreikning, og djúp hvatasins var ekki tekið til skoðunar, heldur hið ytri mund þess; þar er ekki gjörður munurinn á verkunum og athöfnunum og ásetningsstarfinum manna; maðurinn þar tilreiknar sjer eins ásetningsverk sín og óviljann (t. d. "Oedipus."). Kjennendur setja sömu hegn-ing við að deyða mann í ógáti og af ásettu ráði. Hin kristna skoðun byggir á því innra sambandi viljans við lögmálið, gjörir grei-narmun á verkunum og ásetningsverkunum, og eftir þessu vendur maðurinn að skilja þá setningu að dæma ekki gjörðinnar eftir afleiðing-unni, heldur eftir ásetninginum. Að vísu má dæma eftir hinum ýmiskonar afleiðingunum, að svo miklu leiti sem þær verða gjörðar hinir